Postulant arces; ibi tu calentem
Debita sparges lacryma favillam
Vatis amici.

lernos. Terra hæc et fortunatæ arces me teque exoptant. Illic tu cineres tepidos familiaris Poëtæ justo luctu prosequeris.

Bersmanni, Franeq. Lips. 3. 4. Dess. 2. Venet. Vet. Comb. Steph. et Cuning. *ubi tu.*—24 *Vatis Horati* Mentel. ex IV. Od. 6. 44.

NOTÆ

munitissima, ex Polybio lib. VIII. Liv. lib. XXV. *Beatæ* vero *arces*, et felix Tarentum satis exprimitur apud L. Florum I. 18. his verbis: 'Tarentus, Lacedæmonium opus, Calabriæ quondam, et Apuliæ, totiusque Lucaniæ caput, tum magnitudine et muris portuque nobilis, tum mirabilis situ: quippe in ipsis Adriatici maris faucibus posita in omnes terras, Istriam, Illyricum, Epirum, Achaiam, Africam, Siciliam vela dimittit. Imminet portui ad prospectum maris positum majus theatrum,' &c.

22 *Ibi tu calentem Debita, &c.*] Ibi tu mihi justa et extrema persolves officia, cum fatis et vita functus fuero: cremato nempe cadavere, calentibus adhuc cineribus lacrymas impendes, infundes, ac velut immiscebis: mortuum recens amicum luctu prosequeris vatem vates, et decorabis. Ennius vero contra, et arrogantius paulo: 'Nemo me lacrymis decoret: neque funera fletu Faxit. Cur? Volito vivu' per ora virum.' Miserrimum etenim ac velut infaustum veteribus putabatur, si absque lacrymis humatio fieret, et funebri isto honore privaretur. Virgil. Æneid. II. 372. 'Nos animæ viles, inhumata, infletaque turba.' Hinc et præficas arcessebant olim, quæ luctum facerent. Immo et exiguam ampullam lacrymis plenam urnæ ferali inserebant, sepulcroque inferebant; ut bene Torrentius observavit.

24 *Vatis amici*] Horatii tui.

ODE VII.

AD POMPEIUM VARUM.

Pompeio Varo, veteri sodali suo, Pompeianisque partibus præter ceteros addicto, jam vero Augusti gratia in patriam ab exilio (ut videtur) reverso, enormi cum lætitia gratulatur: eique suadet, ut dehinc, dimissa militari sua sævitia, se suavi et hilari vitæ tradat.

O SÆPE mecum tempus in ultimum

O Vare meorum prime commilitonum, mecum frequenter ad extremum diem re-

Ode quarta Libri primi in Ed. Sanad. Epigraphe in Venet. 1492. *Ad Pompeium sodalem et commilitonem;* codd. Torrent. *Ad Pompilium Varum;* alii codd. et plurimæ edd. vett. *Ad Pompeium Varum.* 'Nescio quo errore

Deducte Bruto militiæ duce,
Quis te redonavit Quiritem
Dis patriis, Italoque cœlo,
Pompei, meorum prime sodalium?

ducte, Bruto belli principe, ecquis Romanum te reddidit numinibus patriæ, atque

Varum appellarunt eum librarii, cum nullum extet exemplum, e gente Pompeia cuiquam id cognomen fuisse. Potius docte et eleganter asserit Sanadonus, esse intelligendum *Pompeium Grosphum*, ad quem est hujus Libri Od. xvi. de quo i. Epist. 12. 23.' *Jani.*—3 *Quis te r. Quiritum* emend. Heins. et Sivr.—5 *Pompili* plerique codd. Torrentii, Mentel. Franeq. Dess. 2. tres Lipss. Harl. 1. 2. Venett. 1477. 1478. 1479. 1492. Vet. Comb. Ascens. et Locher. item quædam exempla Scholiastarum. *Pompi* unus Torrentii.—

NOTÆ

Metrum idem quod supra i. Od. 9.

Athenis versabatur Horatius, Philosophiæ dans operam sub Academo præceptore, cum ad militiam est pertractus a Bruto tum Achaiam atque Athenas tenente, ut ait vetus Interpres. Hæc ipse de se testatur ii. Epist. 2. 43. et seq. Subinde et Tribunus legioni Romanæ præfuit: quod declarat i. Sat. 6. 48. interfuitque demum ei pugnæ, Philippicis in campis, qua Brutus ab Augusto cæsus tandem ac fusus est. In ea vero militia sodalem habuit Pompeium Varum, qui, post cladem Philippicam, non, ut Horatius, armis valedixit, sed Brutianis reliquiis, novoque bello se implicuit. Quibus extinctis, salvus tamen rediit Varus: quapropter incolumitatem ei gratulatur Horatius, ac Soteria canit hac Ode, atque ad convivium invitat.

1 *Sæpe mecum tempus in ultimum Deducte*] Qui toties vitæ periculum adiisti mecum in eo fatali bello, in quo Cassius et Brutus Julii Cæsaris interfectores adversus Augustum atque Antonium pro libertate publica dimicarunt; sicuti antea Cn. Pompeius contra Jul. Cæsarem.

3 *Quis te redonavit Quiritem*] Quis te patriæ restituit, vel Deus propitius, vel patronus apud victorem Augustum potens et gratiosus?

4 *Diis patriis*] Dii patrii vocantur qui singulis præsunt urbibus, suntque illarum propugnatores, atque a civibus honore præcipuo coluntur eximie: ut Mars Romæ; Athenis Apollo et Minerva; Apollo Delphis et Rhodo; Bœotiis Hercules et Bacchus; Juno Carthagini, Samo, Spartæ, Mycenis, Argis; Diana Cretensibus; Venus Cypro, Papho, &c. Vide Alex. ab Alex. vi. 4. Fortasse Horatius hic Penates Deos intelligit, ut gratuletur Varo quod redux iterum videat suam domum ac Penates. 'Extat Quinti Ennii carmen, Deorum continens Penatium nomina, quos patrios alii, Varro Terentius etiam urbanos nuncupat: 'Juno, Vesta, Minerva, Ceresque, Diana, Venus, Mars, Mercurius, Jovis, Neptunus, Vulcanus, Apollo.'' Cœl. Rhodig. xxv. 30.

Italoque cælo] Cœlum pro aëre et climate poni, constat vel ex hoc Horatii, i. Epist. 11. 26. 'Cœlum non animum mutant qui trans mare currunt.'

5 *Meorum prime sodalium*] Vel amicissime: patet ex fine hujus Odes: vel, cum quo militavi primum: sic et

Cum quo morantem sæpe diem mero
Fregi, coronatus nitentes
Malobathro Syrio capillos.
Tecum Philippos et celerem fugam

Italico aëri? Cum quo non semel bibendo vino interrupi tardantem diem, redimitos habens crines unguento Syrio nitidos. Tecum expertus sum Philippos, et fu-

8 *Malabathro*, *Malobrathro* in quibusdam codd. et edd. vett. eadem varietas

NOTÆ

condiscipulus in Philosophiæ studio videatur fuisse Varus Horatii, et cum eo ad civile bellum Athenis evocatus. II. Epist. 2. 47. 'Civilisque rudem belli tulit æstus in arma Cæsaris Augusti non responsura lacertis.'

6 *Morantem diem*] Vel æstivum, reipsa longiorem; vel morari visum præ tædio civilium tumultuum, ac laborantis Reipublicæ, itemque ærumnarum bellicarum, quæ Horatio quidem ad studia literarum Musarumque otium magis quam ad strepitus militares nato graves erant ac molestæ.

7 *Fregi*] Per intervalla tecum potando rupi, transegi; atque ita sollicitudines ac dolorem fefelli utcumque, pertuli, superavi.

Coronatus nitentes Malobathro Syrio capillos] Floreis quidem coronis inter epulandum solitos uti veteres, ostendimus I. Od. 38. unguentis etiam perfudisse caput, notum fere, et ex dicendis patebit. Ab Ionibus primum ad fœminas Rom. delicatiores translatus iste mos coronarum in conviviis, atque unguentorum, maxime vero malobathri, quod et foliatum dicebatur: testis Galenus. Observa porro corollas istas unguentis interdum fuisse delibutas. Athenæus item lib. XV. Plin. XXI. 3. 'Lautissimum,' inquit, 'dari coronas e nardi folio, aut versicolores unguentis madidas.'

8 *Malobathro Syrio*] Malobathrum sive malabathrum, unguentum erat exquisitum e folio quod gignunt Indicæ paludes, in regione Malabar, et vernacule *bathrum* vel *bethrum* vocant Indi. Nomen hinc factum satis apparet. In Syriam apportabatur ex India: illinc autem Romani mercatores deferebant: unde Syrium Romæ vocabatur. Galen. cit. Dioscorid. Plin. XIII. 1. Sed XII. 26. ita scribit: 'Dat malobathron Syria, arborem folio convoluto, arido colore, ex quo paratur oleum ad unguenta: fertiliore ejusdem Ægypto. Laudatius tamen ex India venit. In paludibus ibi gigni tradunt lentis modo,' (lenticulæ palustris modo aquis innatare. Dalecamp.) 'odoratius croco, nigricans, scabrumque, quodam salis gustu. . . . ejus sapor nardo similis esse debet sub lingua: odor autem in vino suffervefacti antecedit alios. In pretio quidem prodigio simile est,' &c.

9 *Tecum Philippos, &c.*] Affui tecum in campis illis prope Philippos urbem Macedoniæ, in Thraciæ confinio, ad Pangæi montis radices: quam Philippus Alexandri Magni pater instauravit, ac de suo nomine appellavit. Ibi nimirum commisso duplici prælio Augustus atque Antonius Cassii et Bruti exercitus fuderunt, viceruntque eos qui triumphum ante victoriam et pugnam cecinerant. Vide infra.

Sensi, relicta non bene parmula;
Cum fracta virtus, et minaces
Turpe solum tetigere mento.

gam præcipitem, abjecto indecore clypeo; quando virtus debilitata est, et terræ mentum fœde applicuerunt qui minas jactabant. At velox Mercurius tremebundum

est etiam in codd. Plin. XII. 26. XIII. 1.—11 Venet. 1492. et Locher. *et minaces turmæ Turpe, &c.* error librarii.—12 *Turpe!* ut sit interjectio s. exclamatio, post Geor. Fabricium, Bersm. Bentl. Cuning. Sanad. et Sivr. *minaci Turpe solum t. mento* mallet Jos. Scaliger. Poët. VI. 7. 'Totus ei locus displicet. Vide, si ridere voles, quomodo corrigat Horatium: *Cum fracta virtus insolenti* (s. *obstinato*) *Cedere non verita est furori;* Vel, *Oblita virtus cum ve-*

NOTÆ

10 *Relicta non bene parmula*] In ea clade fugam suam non dissimulat hic Horatius, insuper et clypei projectionem. Quod ad primum attinet, non caret semper excusatione. Nam fortis est non modo resistere, sed et sapienter fugere ac cedere. Sic Homerus Æneam laudat velut metuendi fugiendique peritum: et hanc ei laudem juste dari agnoscit Plato in Lachete. Vide et initium vitæ Pelopidæ apud Plutarch. Alterum vero culpa nunquam vacare creditum est. Unde apud Germanos sacris interdictum erat ei qui in acie scutum amisisset. Alex. ab Alex. IV. 17. Apud Spartanos autem capite luebat. Idem II. 13. Vide Aristot. II. Rhetoric. Modestin. Jurisc. lib. III. de Re Militari. Hinc teste Ammiano Marcell. lib. XXV. paulo post initium: 'Epaminondas ille dux inclytus, letaliter apud Mantineam saucius reversus ex acie, scutum solicite conquirebat: quod cum vidisset propius, lætior vi vulneris interiit; et qui animam intrepidus amittebat, jacturam clypei formidavit.' Quod idem ita refert Justinus l. VI. 'Ut, relatus in castra semianimis (Epaminondas), vocem spiritumque collegit, id unum a circumstantibus requisivit, num cadenti sibi scutum ademisset hostis: quod ut servatum audivit, allatum velut laborum gloriæque socium osculatus est.' Apud Plutarch. Apophthegm. Lacon. Demaratus interrogatus, quid dedecoris et probri sit clypeum abjicientibus, non ita vero galeam aut gladium, respondit, quia hæc sui ipsorum causa sumunt, clypeum autem communis aciei gratia.

11 *Cum fracta virtus*] Cum Bruti pars et virtus victa est fatis adversantibus, et Augusto Imperium orbis destinantibus. Tum enim in summa rerum desperatione ille apud suos conquestus fertur; 'frustra coluisse se virtutem, quæ inane esset nomen, et fortunæ serviret.' Plutarch. in Bruto. Dio lib. XLVII. Appian. lib. IV. Liv. Epitome lib. CXXIV. 'C. Cæsar et Antonius apud Philippos vario eventu contra Brutum et Cassium pugnaverunt; ita ut utriusque partis cornua dextra vincerent. . . . sed inæqualem fortunam partium mors Cassii fecit, qui cum in eo cornu fuisset quod pulsum erat, totum exercitum fusum ratus, mortem sibi conscivit. Altero deinde prælio victus M. Brutus et ipse vitam finivit, annorum circiter quadraginta; exorato Stratone fugæ comite, ut sibi gladium adigeret.' Xiphilinus in Augusto sic rem describit: 'Si Brutus cum Antonio

Sed me per hostes Mercurius celer
Denso paventem sustulit aëre:

me per hostes aëre spisso rapuit: te mare fremens et æstuans retraxit, iterumque

NOTÆ

decertasset, et Cassius cum Augusto Cæsare, ipsi pares inter se fuissent: sed dum Brutus Cæsarem imbecillum vicit, Antonius autem Cassio, qui par ei bellicis in rebus non erat, superior fuit, victores quodammodo victi discesserunt,' &c.

Minaces] Milites Bruti scilicet ac eorum Duces arrogantius jactabant minas in Cæsarianos, quos priori certamine superaverant, tam aperta quidem victoria, ut 'castra Cæsaris et Antonii, quæque in castris erant, omnia capta sint; ac Cæsar ipse mirabiliter salvus evaserit.' Ex Xiphil. loco mox cit. Item ex Appiano lib. IV. Civil. Bell. Rom. Brutus ipse hostes retrocessisse accipiens, sic illudit: 'Hi ut defessos nos provocantes minime experiri ausi sunt.' Cum autem Cæsarianos intelligeret inedia et fame prope enectos, ac morando citra suorum periculum, conficere vellet, 'conquerebantur milites, mulierum more, intra vallum se contineri: excandescebant etiam eorum Duces . . . hostesque ab exercitu promto et parato facillime vinci posse existimabant. . . . tandem exercitus per cohortes, ac deinde per concursus, apertius conqueritur: quid tandem Imperator noster meditatur? in quo nuper victoriam adepti deliquimus? . . . Instantibus denique pertinaciter Ducibus ac primoribus Brutus indignatus, eorum temeritati, proprioque discrimini assensus est.' Xiphil. ibid.

12 *Turpe solum tetigere mento*] Id est, victi procubuere, non sine gravi turpitudinis nota, ob priorem arrogantiam, ac minas: atenim meminisse oportebat, quod scribit Cic. ad Attic. VII. 3. 'Armorum exitus incertos esse semper;' atque, 'ancipitem fortunam belli,' pro M. Marcello. Alii explicant *turpe solum*, terram cruore fœdatam, quam, qui vulneribus confecti cadunt, dentibus solent apprehendere; aut saltem labra mordicus premere; seu dolore et ira adacti, seu ne quam emittant vocem querelarum, sua virtute et existimatione indignam.

Tetigere mento] Prona in terram facie, in pulvere volutati. Virgil. Æn. XI. 418. 'Procubuit moriens, et humum simul ore momordit.' Et ibid. vs. 668. 'Sanguinis ille vomens rivos cadit, atque cruentam Mandit humum, moriensque suo se in vulnere versat.'

13 *Sed me per hostes Mercurius celer, &c.*] Metaph. Tum vero fuso exercitu nostro, furtim me proripui, ac celeriter fugi, duce Mercurio, qui alatus fingitur et furti Deus, I. Od. 10. in cujus etiam tutela sunt Docti, qui idcirco 'Mercuriales' vocantur, Ode XVII. libri hujus. Ingeniosæ porro suæ fugæ alioqnin indecoræ ac turpi colorem dat Horatius, subtractum se discrimini, protectumque a Mercurio, dicens; id nempe fingens sibi accidisse, quod Priamo scribit Homerus. Vide Not. I. Od. 10. 14. quodque Paridi I. Od. 15. Item Hectori, quem Apollo pari modo servat, ἠέρι πολλῇ, Iliad. Υ. Sic et Virgil. Æneam a Neptuno de Achillis manibus ereptum inducit, Æneid. V. 809. 'Pelidæ tunc ego forti Congressum Ænean nec Diis nec viribus æquis Nube cava eripui.'

14 *Denso aëre*] Nube, quæ densatus est aër. Homer. Iliad. Γ. de Paride ab impetu Menelai per Venerem exemto: Τὸν δ' ἐξήρπαξ' Ἀφροδίτη, . . . ἐκάλυψε δ' ἄρ' ἠέρι πολλῇ.

Te rursus in bellum resorbens
Unda fretis tulit æstuosis.
Ergo obligatam redde Jovi dapem,
Longaque fessum militia latus
Depone sub lauru mea; nec
Parce cadis tibi destinatis.

ad militiam deduxit. Debitum igitur epulum Jovi persolve: et corpus diuturno fatigatum bello reclina sub mea lauro: neque doliis abstine tibi servatis. Polita

tustum Perdere non timuit pudorem. Ohe! ohe!' *Jani.*—19 Pulmanni Gemblac. 1. Lips. 1. a manu sec. Venet. 1492. Locher. aliæ edd. vett. *sub lauro;* Harl. 1. 2. 3. 4. 5. 6. aliique plurimi codd. *sub lauru*, et sic edidere Torrent. Lamb. Cruq. Heins. R. et H. Steph. Bentl. Baxt. Cuning. Sanad. Jani, Mitsch. Wetzel. Bipont. Wakef. Comb. et Kidd. et ita jam Servius ad Virg.

NOTÆ

Te rursus in bellum resorbens, &c.] Me quidem Horatium paventem Mercurius sublimem rapuit, ac nebula protexit: te vero, Pompei, Martis ardor in nova pericula conjecit, ac recrudescenti bello implicuit, semper intrepidum, ac publicæ libertatis pertinaciter vindicem.

Resorbens unda fretis tulit æstuosis] Sicut in fretis æstuosis unda recedens iterumque accedens ea resorbet quæ evomuerat, ac in littore reliquerat, sic bellum cæsis Cassio Brutoque quasi profligatum ejecerat te, Vare, non secus ac me, liberumque veluti fecerat: verum exardescens porro tumultus civilis in arma te rursus abripuit. His Horatii verbis non abs re volunt quidam alludi ad prælium Sexti Pompeii in Siculo freto commissum: adeoque ad illum cum aliis Varum confugisse, post cladem Brutianam: unde tandem salvus ille Romam redierit, et Augusto reconciliatus sit. Æstus illos marinos egregie describit Virgil. Æn. XI. 624.

17 *Ergo obligatam redde Jovi dapem*] Pro incolumitate ista tua post tot labores et pericula, o Vare, grates Diis persolve, fac sacrum Jovi Servatori, Dapali; de quo M. Cato de Re Rust. cap. 132. *Obligatam dapem*, sacrificium inter discrimina promissum ac votum a Pompeio Varo, interpretari licet, ex Prisciano lib. VII.

18 *Longaque fessum militia*] Multo longiori quam mea, inquit Horatius: nempe sub Cassio et Bruto, deinde sub Sexto Pompeio, in Sicilia: ut dictum est. Ergo tot ærumnis vires exhaustas recrea, epulare mecum, quiesce apud me; *sub lauru mea* tutus: patrocinio meo confisus, adeoque omni deposita solicitudine. Spondet nempe Varo Horatius, forte nondum perfecte ab Augusto veniam consecuto, favorem Mæcenatis, per quem ipse cum illo victore metuendo jam reconciliatus fuerat. Cum enim proscriptione bonorum, cum aliis partes adversas secutis, mulctatus esset, inops rerum coactus est faciendo versus victum quæritare. Quod ita narrat II. Epist. 2. 49. 'Unde simul primum me dimisere Philippi, Decisis humilem pennis, inopemque paterni Et laris et fundi, paupertas impulit audax Ut versus facerem.' Itaque Mæcenatis primum animum demeruit, perque hunc Augusti placare iram aggressus est: et quod scribit ad Pisones vs. 404. quanquam alio ibi proposito: 'gratia regum Pieriis tentata modis: ludusque repertus, Et

Oblivioso levia Massico
Ciboria exple; funde capacibus
Unguenta de conchis: quis udo
Deproperare apio coronas

vasa reple Massico oblivionem malorum afferente: et unguenta de amplis vasis effunde. Quis vero texet diligenter corollas ex apio humido vel myrto? Ecquem po-

Ecl. II. 54. *neu Parce* Cuning.—22 Codd. variant: *Ciberia, Cibaria, Cibotia, Cihotia.* Gr. Κιβώρια. Strab. XVII. p. 799. *imple capacibus* unus Lambini; *af-*

NOTÆ

longorum operum finis.' Quod autem Mæcenas potens esset et idonea laurus ad averruncandum Augusti fulmen, patet ex Xiphilino cit. qui in Augusto scribit: 'Mæcenati tantam a Cæsare delatam potestatem in rebus omnibus, ut literas quascumque ad Senatum vel ad alios mitteret, ipse prius legere posset, et ex eis quæ vellet immutare.' Et postea: 'Cæsari Mæcenatem profuisse tum ceteris in rebus, tum vero quoties vehementius irascebatur, quod ejus iram leniebat: et quod in multos alioqui mortis dicturus sententiam, a Mæcenate correptus, nemine capitis condemnato statim surrexerit,' &c.

21 *Oblivioso levia Massico Ciboria exple*] Large pota vinum e Campania melioris notæ, quod oblivisci faciat ærumnas priores, omnemque mentis ægritudinem detergeat et discutiat. De Massico I. Od. 1. *Exple*, vel imple, vel exhauri et sicca scyphos et calices. Utrumque enim significat ea vox, apud Ennium, Terent. Donat. Nonium Marcellum.

22 *Ciboria*] Vasa seu pocula satis capacia. Ex Athen. lib. III. et XI. 7. quem in locum Casaubonus ita scribit: 'Græcis peregrinum poculum opinor et nomen, etsi potest videri derivatum, unde et κιβωτός. Sed constat in Ægypto primum cœpta fieri ciboria ex Ægyptiæ fabæ ciboriis, deinde ex alia materia, figura eadem. Hesychius diserte: Κιβώριον, Αἰγύπτιον ὄνομα, ἐπὶ ποτηρίου. Ecclesia usu fecit suum hoc nomen,' &c. Dalecamp. in Athen. cit. τὰ κιβώρια, et κιβώτια, id est, arculas in hujus fabæ capite vocabant eos loculos, quibus semen continetur, inquit. Fabæ istius descriptionem hic attexere non pigebit.' 'In Ægypti lacubus et stagnantibus aquis faba nascitur, scapo amplissima, longitudine ad cubitos quatuor surrecto, digiti crassitudine, arundinaceo, molli, non geniculato, qui totus rimis intrinsecus pertusus atque distinctus est, ut in lilio. Huic insidet caput rotundo vesparum favo simile. Fabæ in singulis veluti nucamentorum loculis aliquantulum prominent, ad summum numero triginta. Flos duplo major quam papaveris, rosæ colore. Extat caput super aquam. Singulis fabarum plantis adnascuntur folia magnitudine pilei Thessalici, quorum caulis idem qui fabarum,' &c. Ex Theophrasto apud Athen. init. lib. III.

Funde capacibus Unguenta de conchis] Ne quid hilaritati desit, adhibe et unguenta copiose quidem. Vide supra Not. ad vs. 7. hujus Odes. Item quæ postea mox.

23 *Conchis*] Vel accipe pro quolibet vase et alabastro: vel simpliciter intellige reposita pridem in *conchis unguenta:* quæ sunt odorum permistio cum oleo vel balsamo, ad delicias, vel ad sanitatem etiam corporis. Vide Cœl. Rhodig. XXVII. 26. Cur autem

Curatve myrto? quem Venus arbitrum

funde capacibus Exc. Sax.—25 *Curat ve myrto* scribi vult, post alios nonnullos, Baxt. hic et alias, pertinere enim non ad *curat*, sed ad *myrto*. 'Verum quod poëtarum liberior usus encliticas *que* et *ve* sæpe alieno vocabulo, non illi, cui debebat, annectit, non ideo statim est talis novitas inducenda.' *Jani.* *curat*

NOTÆ

in compotationibus ungerent caput veteres, explicatur apud Athen. xv. 13. nempe quod 'vini vim imbecilliorem fore crederent, si eo pacto velnti dilueretur,' &c. De unguentorum luxu et mollitie, Plin. XIII. 3. et Plutarch. Apophthegm. Lacon. ubi scribit: 'Unguentariis aditum Spartæ præclusum a Lycurgo, unguentaque velut corruptelam et perniciem omnino proscripta atque amandata.' Cœl. Rhodig. XXVII. 24. ex Xenophonte et Socrate, refert, cum bellariis corollisque in secundas mensas venisse unguenta profligatis congrua moribus atque impudicis.

23 *Quis udo Deproperare apio, &c.*] Ad famulum hæc: Quis protinus texet nobis corollas ex apio vel myrto, quibus ex more inter epulas caput exornemus? *Udo*, vel recenti, vel potius quod humidis in locis crescit affatim et colligitur. De myrto I. Od. 38.

24 *Apio*] Plin. xx. 11. 'Apio gratia vulgo inest. Namque rami largis portionibus per jura innatant, et in condimentis peculiarem gratiam habent. Honos ipsi in Achaia coronare victores sacri certaminis Nemeæ.' Hæc posteriora addit idem Plin. XIX. 8. Vide Alex. ab Alex. v. 8. Athen. xv. 10. inter flores coronarios apium ita recenset ex Pherecrate: 'Age tu qui malvam intueris, hyacinthum spiras, melilotum loqueris, rosas distractis labiis rides, amaracum oscularis, dimoto corpore apium oles, cosmosandalum incedis, vinum affunde, et acclama tertium Pæana, ut est lege sancitum.' Sunt qui apio dicant ebrietatem impediri, quocirca veteres eo se coronarent in conviviis. At repugnant Botanici Doctores: id vero hederæ quidem, non apio tribuunt.

25 *Quem Venus arbitrum Dicet bibendi*] Quis erit et fiet convivii Rex, jactu Venereo in talis felici? Horat. I. Od. 4. 'nec regna vini sortiere talis.' Vide et quæ ibi annotavimus. Ad intelligendum sensum Horatii duobus istis locis observa, 1. in compotationibus veterum creari solitum Regem, a quo poculorum leges aliaque in convivio observanda præscriberentur: eum porro Græcis appellatum συμποσίαρχαν, βασιλέα, στρατηγόν· Latinis autem convivii Dictatorem, Plaut. Modimperatorem, Varro. Arbitrum, Horat. Vulgo convivii Magistrum, Regem, Ducem, Symposiarchum. Strategum etiam dixit Plautus, et Dictatricem. 2. Consuetum id sorte fieri, et quidem talorum vel tesserarum summo jactu, qui *Venus* dicebatur: eratque cum tali quatuor diversa facie cadebant: in tesseris autem quando ter senarius contingebat. De his ludis plura ad Persii Sat. v. annotavimus. Vetus Interpres hic ita scribit: ''Αρχιποσίαν significat, id est, tesserarum jactu datum in bibendo primatum. Veneris autem jactus lætissimus dicitur, qui numerum habet ter senarium.' Ubi cave ita legas, ne vero male, *tricenarium*, cum insanientibus Librariis quibusdam Acronis, Porphyrionis, et aliorum. Quod optime sensit pridem et correxit Hadrianus Junius, Ani-

Dicet bibendi? non ego sanius
Bacchabor Edonis: recepto
Dulce mihi furere est amico.

tandi magistrum creabit Venus? Ego certe non moderatius agam quam Edoni. Nam et mihi suave est insanire amico recuperato.

de myrto Lips. 4. a manu sec.—26 *Dicit* conj. With.—27 *Edoniis* Harl. 1. 2. 3. 4. 5. 6. quidam ap. Jani, Venett. et Vet. Comb. alii ap. Jani *Hedonis,* vel *Ædonis.* Gr. est Ἠδωνοί.

NOTÆ

madvers. Hesychius τρὶς ἓξ νικητήριος βόλος. Quo pertinet etiam proverb. ἢ τρὶς ἕξ, ἢ τρεῖς κύβοι, cujus et meminit Jul. Pollux IX. 7. id est, felix vel infelix jactus, senio, vel canis; seu: *tres senarii, vel tres unitates.* Nam κύβος idem sonat interdum quod μονὰς, sive κύων et χῖος· quod fefellit nonnullos male feriatos Interpretes. De talis autem Lucian. in Amorib. Μηδενὸς ἀστραγάλου πεσόντος ἴσῳ σχήματι καλεῖται Ἀφροδίτη.

Venus] Is jactus dicebatur et Basilicus. Plaut. Curcul. II. 3. Vide Eustath. ad Iliad. Ψ. et Odyss. A. Cic. de Divinat. I. et II. Martial. XIV. 12. Propert. IV. 9. Isidor. Origin. XVIII. 65. et 66. &c.

26 *Dicet*] Designabit, præficiet, decernet, creabit velut edicto. Solenne verbum Juris.

Arbitrum bibendi] Is convivii moderator, ubi creatus erat, pro arbitrio condebat leges; quales expressas legere est apud Lipsium, Antiq. Lect. lib. III. capite unico. Unde et multa ad rem præsentem spectantia hausimus: ergo et hæc accipe. Quindecim illic statuta præscribuntur; quorum præcipua sunt ista: 'Vinum purum putum, puer, infundito. A summo ad imum more majorum bibunto. Decem cyathi summa potio sunto. Musis nonum, decumum Apollini libanto. Dominam si quis habessit, indicium facito. Rixæ, clamor, contentio, ad Thracas Ablegantor: eorum vicem carmen, Aliudve quid Musæum, proferunto,' &c.

Non ego sanius Bacchabor Edonis, &c.] Adeo me afficit ac velut extra me rapit ingens lætitia ob receptum præter spem Pompeium Varum mihi dilectissimum, ut mihi temperare nequaquam possim, nullumque gaudio modum adhibere queam. Itaque desideratissima illius præsentia fruens totum me hilaritati tradam. Hinc et bibam largius, et saltabo, et discurram instar bacchantium: et quamvis *furere* et insanire videar, hoc etiam *dulce* mihi futurum est.

27 *Edonis*] Edon Servio, Edonus Plinio IV. 11. mons Thraciæ, a quo Thraces Edoni vel Edonii, Bacchus etiam Edonius, Bacchantes quoque Edonides et Edonæ cognominantur. Propert. I. 3. 5. 'Nec minus assiduis Edonis fessa choreis ... concidit.' Porro tum Edoni, cum Thraces universi bibacitate ac petulantia famosi noscuntur. De quibus et supra ad I. Od. 27. 'Natis in usum lætitiæ scyphis Pugnare Thracum est.'